

Intervista ma' Carmelo Schembri (tal-Pesu) ta' 68 sena minn Hal Tarxien, Lulju 2003

Karmenu, kif gie dan il-laqam?

Missieri meta kien żghir kien imur ghand nannuh li kien bil-baqar, u kellu qattus li minflok jghidulu pejxu kienu jghidulu pesu.

X'kien ix-xogħol ewlieni tal-ġenituri tiegħek?

Ommi meta kienet xebba kienet taħdem ir-raba' man-nies u hi u hutha kienu jiġbru x-xewk u jbigħuh lil tar-razzett, bil-hemel. U ġurnata xogħol fir-raba' madwar tmenin sena ilu kienet xelin, minn qabel titla' x-xemx sa nżul ix-xemx. Wara dak ix-xogħol kienet taħdem l-Għammieri, ixarrbu d-demel fil-vaski, ikissruh u wara jsaqqu bl-ilma mhallat mad-demel. Wara żżewġet u kellha disat itfal, erba' bniet u hames subien. Ommi barra x-xogħol tad-dar kienet tghin lil missieri fix-xogħol tar-raba' u l-bhejjem, bħal nagħaġ, mogħoż u barrin.

X'kien ix-xogħol ta' missierek? U mir-raba' biss kien jghajjex lil-familja?

Missieri ta' hmistax-il sena kien jaħdem l-Għammieri. L-aktar xogħol li kien jagħmel kien jahrat bil-bhejjem. Kellu tnejn u tletin tomna raba' bagħli li fihom kien ikabbar qamħ, xghir, qoton, gulġien, ġilbiena, silla, widna, żufżfa (għazz), patata u basal għas-safar, bajtar tax-xewk, tin, farkizzan, bajtar ta' San Ġwann u għeneb. Qabel, niftakar li meta nizirġhu s-silla konna nizirġhu tliet raddi għazz mad-dawra ta' l-għalqa minħabba l-bebbux iswed li ngħidulu tork. Allura l-bebbux ma kienx jiggosta l-għazz u b'hekk konna nipproteġu x-xitel tas-silla.

Karm, kif kontu tghinu lil missierek, int u hutek?

Aħna l-aħwa kollha konna mmiddu idejna għax-xogħol tar-raba'.

X'inhu ix-xogħol li l-aktar kont tagħmel int?

L-aktar jien kont naħsad bil-mingel il-qasbija kollha, il-widna u l-ġilbiena.

Missierek kull sena kien jagħmel il-qiegħa? U x'kien jidres?

Iva, kull sena. Kien jidres il-qamħ, xghir, ġilbiena, ful u żofżfa.

Int x'kien xogħlok meta kontu tagħmlu l-qiegħa?

Daqqa nqalleb bil-midra, indawwar il-bhima, ngħarbel u tista' tghid nagħmel ix-xogħol kollu li jghidli missieri.

Intom bhala wlied il-bdiewa, batejtu fil-gwerra?

Ahna ma tantx batejna, ghax l-ewwel konna nieklu ahna qabel missieri jbiegh il-prodott, li dak iz-zmien kienu jigu r-razzett ta' quddiem il-Markiż Barbaro Hal Tarxien biex jixtru.

Gie li partatt prodott tal-biedja ma' xi haga ohra minflok flus?

Iva, gie li partatt prodott tar-raba' ma' annimali jew xi zrieragh.

Int kont tmur skola meta kont zghir u tghin lil missierek fir-raba'?

Kont immur skola, pero x'hin niggi, mill-ewwel ghall-ghalqa.

Kemm dam jahdem ir-raba' missierek?

Dam jahdem ir-raba' sakemm miet ta' sebghin sena.

Il-qiegħa baqa' jagħmilha sa l-aħħar?

Sa erba' snin qabel miet kien għadu jagħmel il-qiegħa tradizzjonali.

Kemm kellu bhejjem biex jahdem dawk it-tnejn u tletin tomna raba'?

Kellu bagħla li din trid tagħmel ix-xogħol fir-raba' u bhala mezz tat-trasport.

Tiftakar xi grajja m'hix tas-soltu?

Darba fost l-ohrajn kif gejt mill-quddies ta' filgħodu kont sejjer l-iskola, u dakinhar konna sejrin Ghar Dalam. Sabni missieri fir-remissa u qalli: "Fejn sejjer?" u jien ghedtlu: "L-iskola, ghax ser jehduna Ghar Dalam". U hu qalli: "Hallik minn Ghar Dalam u imxi miegħi fl-ghalqa ha nahsdu l-gilbiena." U jien obdejt lil missieri u bqajt ma mortx.

Kif kont thossok fejn tfal ohra bhala tifel ta' bidwi?

Jien kien ihossni bhal haddiehor u fl-iskola qatt ma kont lura u fil-fatt naf nikteb u naqra; anke missieri kien jaf jikteb u jaqra.

Kif tipparaguna zmien tfulitek ma' lllum?

Ahna fi tfulitna kellna ikel naturali tant li konna nsajru bil-borom tal-fuhħar fuq il-kenur u wara fuq l-ispiritieri. U ommi baqghet sa l-aħħar tiekol minn fuq l-ispiritiera. Dak iz-zmien konna kuntenti hafna u nilaghbu bix-xejn u nahseb li t-tfal ta' lllum ghandhom kollox u ma jikkuntentahom xejn. Nixtieq inqid li l-agrikoltura bqajt inhobbha u għadni nahdem għalqa bhala delizzju u nkabbar hxejjex friski għad-dar.